

Forteiland IJmuiden; hoe staat de populatie zandhagedissen er voor?

Hanneke van Bree en Rosa Plantaz

*Ter afsluiting van onze Bachelor Biologie hebben wij, Hanneke van Bree en Rosa Plantaz, een onderzoeksstage gedaan naar een populatie zandhagedissen (*Lacerta agilis*) op het Forteiland in IJmuiden. Annie Zuiderwijk was onze stagebegeleidster en heeft ons samen met Ingo Janssen geïntroduceerd in de wereld van de reptielen.*

Ons doel was gedeeltelijk vooraf bepaald: Het was onze taak vast te stellen of er een verandering had plaatsgevonden in de grootte van de populatie zandhagedissen en in de structuur ervan. In 2001 is een soortgelijk onderzoek uitgevoerd door studenten van de Universiteit van Amsterdam. Verder wilden wij erachter komen in welke mate de populatie bedreigd wordt door meeuwen en katten.

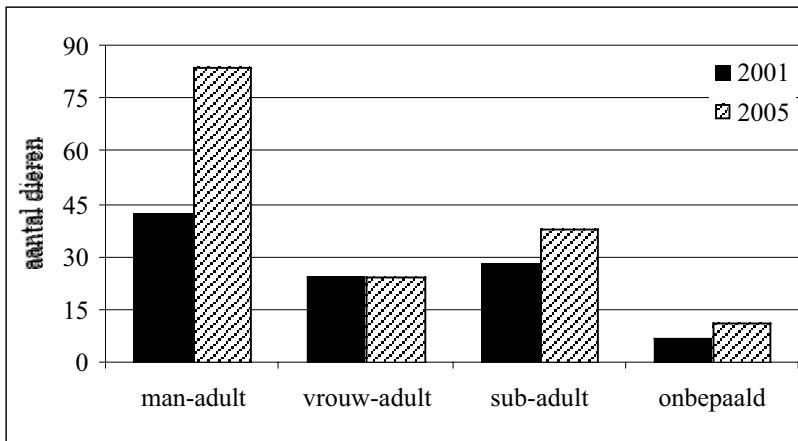
In de laatste vier jaar zijn er aanpassingen gemaakt op het eiland ter bevordering van de habitat van de zandhagedis. Er zijn nieuwe duintjes gecreëerd, er zijn schapen losgelaten (fig.1) en er zijn ei-afzetplekken gemaakt. Een gebouwtje gelegen aan de Zuidkant van het eiland is om andere redenen afgebroken maar lijkt invloed te hebben op het habitat van de zandhagedis. Ook is er habitat verloren gegaan toen het eiland werd "opgeschoond". Omdat het eiland voor culturele activiteiten ten doel staat zijn onder andere de op het eiland gelegen bunkers uitgegraven. Wij waren erg benieuwd of en hoe deze veranderingen de zandhagedissen populatie beïnvloedden.

Figuur 1. Twee schapen zijn ingezet om de vergrassing tegen te gaan.

16 dagen lang liepen wij van 's ochtends vroeg tot laat in de namiddag over het eiland op zoek naar de hagedissen. Vele uren hebben wij niks gezien maar als er een hagedis werd gespot dan was de vreugde des te groter. Van ieder gespot dier zijn zo goed mogelijk foto's gemaakt. Met name het rugpatroon was voor ons van belang omdat we hiermee konden bepalen of we te maken hadden met 'terugvangsten'. Om een schatting te maken van de populatiegrootte is met het Peterson-Baily model gewerkt, welke gebaseerd is op terugvangsten.

In totaal zijn er 158 waarnemingen gedaan (zie fig. 2). 32 Mannetjes, 11 vrouwtjes en 7 subadulten hebben we kunnen fotograferen. Slechts een mannetje bleek een terugvangst te zijn van het jaar ervoor, de rest was nog niet eerder op foto vastgelegd. De populatie is geschat op 59 +/- 17 reproductief actieve zandhagedissen. Sommige van de vrouwtjes waren eidragend. Er zijn over de hele periode meer mannen dan vrouwen gezien. Deze scheve ratio kan komen door de vroege periode van observeren (de hele maand mei en de eerste week van juni). Mannetjes zijn in deze periode actiever waardoor de kans om ze te zien groter is. De vrouwtjes zijn daarentegen meer in juni te zien wanneer deze op zoek gaan naar ei-afzetplekken. 2001 lijkt hier een voorbeeld van te zijn. In 2001 is er een week langer doorgegaan met observeren. Die dag is 25 % van het totaal aantal vrouwtjes waargenomen.

Figuur 2. Aantal waarnemingen per geslacht voor 2001 en 2005.
Aantal observatiedagen in 2001: 6 in 2005:13

De nieuwe duintjes lijken geschikt te zijn voor de zandhagedis, er zijn waarnemingen gedaan van zowel mannen, vrouwen als subadulten. Niet alleen hagedissen hebben de duintjes ontdekt; een populatie zilver-, en mantelmeeuwen is er ook neergestreken. Maar liefst 140 nesten zijn er geteld. Van meeuwen wordt gezegd dat ze hagedissen eten maar daar hebben wij geen bewijs voor gevonden. De hagedissen daar hadden geen secundaire staarten (autotomie). Autotomie kan gezien worden als een maat voor de predatiedruk. Wel

zijn de duintjes sterk aan het vergrassen, vermoedelijk door de ontlasting van de meeuwen.

We zagen twee maal een verwilderde kat met een hagedis in zijn bek lopen. Er zijn enkele jaren terug vier katten op het eiland uitgezet om de populatie ratten in toom te houden. Ook zijn er vier dode hagedissen gevonden, deze leken door katten te zijn omgebracht. Op een populatie van 59 adulten is dit een afname 10 %, en dat binnen 5 weken! Op de puinberg zijn vaak katten gezien, er was daar ook een hoog percentage hagedissen met secundaire staarten. De katten kunnen op de korte termijn een catastrofale invloed hebben op de populatie zandhagedissen. Wij adviseren dan ook om op zijn minst twee van de vier katten van het eiland te verwijderen.

Wij concluderen dat de populatie niet achteruit is gegaan. De reden waarom de populatie niet is gegroeid ligt volgens ons bij het feit dat de puinberg is afgegraven en de nieuwe duintjes (nog) niet optimaal bevolkt zijn door het korte tijdsbestek en de aanwezigheid van de meeuwen.

Figuur 3. Man nr: 47 op zoek naar vrouw nr. 63 op Forteiland langs de zuidhelling van de voormalige Imtin kantine.

